

КОНСТРУКТИВНА ДЕСТРУКЦІЯ ПЕРШОПОЧАТКОВОЇ КОНЦЕПЦІЇ ВІДРОДЖЕННЯ КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ

Поштовхом до написання цієї доповіді стала репліка однієї антиукраїнської за суттю її діяльності тележурналістки: «Кажуть, що ви відмовилися в Києво-Могилянській академії від своєї, задекларованої 1991 року, освітньої концепції і перейшли на загальноприйнятту, і у вас повна деградація». Ах, як би хотілося антиукраїнським силам, щоб таке сталося...

Я був здивований такою заявою, тим більше, що за кілька днів до того якраз оприлюднили результати 1-го Національного рейтингу «Юридичний Олімп України», за яким факультет правничих наук НаУКМА 2001 року визнано найкращим в Україні серед аналогічних факультетів, а саме в той день журі конкурсу «Студент Києва-2001» повідомило, що з 25 його переможців 11 — студенти НаУКМА. Але така журналістська заява примусила уважно поглянути на те, чи модифікувалася і наскільки першопочаткова концепція відродженої Києво-Могилянської академії. Те, що ми змінилися, це очевидно. Але чи були ці зміни кардинальними? Означали вони відхід від оригінальної концепції, а чи розвиток її?

Але спершу трохи історії боротьби за відродження Києво-Могилянської академії. Розпочалася вона в кінці 60-х років активними виступами Михайла Брайчевського, Олени Апанович, Олени Компан, Олеся Гончара, Олеся Силина та інших українських культурних діячів. Я пригадую, як саме видатний наш історик Михайло Юліанович Брайчевський, здається, навесні 1970 року провів нас, групу київських студентів, навколо комплексу Академії, в деталях розповівши про все, що збереглося і що було знищено. До речі, то була остання із знаменитих екскурсій Києвом, які дарував студентам цей подвижник науки, людина неабиякої сміливості й кришталевої чесності. Після неї влада заборонила опальному вченому зустрічатися з молоддю. Починався моторошний час чергових репресій української культури, час арештів української інтелігенції.

Проте ерозія комуністичного режиму, що вперше разюче виявилася в шістдесятих, невідхильно відкривала очі людям, міняла суспільну свідомість. І ніякі масовані утиски з боку Щербицького—Маланчука і компанії не могли стримати нових віянь. Навіть Академія наук УРСР, яка тривалий час була, а почасти й нині лишається, форпостом комуністичної ідеології, змушена була прийняти постанову № 355 від 21 липня 1988 року «О ходе работ по созданию исторического и архитектурного комплекса парка-музея "Древний Киев"», до якої одним із додатків був розділ «Государственный историко-мемориальный музей-заповедник "Киево-Могилянская академия"». Я наводжу назви цих документів в оригіналі російською мовою, щоб підкреслити, що ці вимушені заходи чиновників від науки зовсім не мали ніякого підґрунтя для розвитку національних потреб українського народу. Вони мали ритуально-закличний характер (рекомендувати, зобов'язати, узгодити...) і зовсім не претендували на необхідність їх виконувати. Це призначалося для звітності про проведені заходи... Бо не реагувати зовсім було небезпечно — за вікнами відбувалася нелюба й незрозуміла київському чиновнику «перестройка». Зароджувалися національно-демократичні громадські організації, поверталися із в'язниць та заслань дисиденти... Починалися пікетування військово-морського політичного училища, яке займало більшість території колишньої славної Академії.

І вже 26 березня 1990 року та сама Президія АН УРСР разом із виконкомом Київської міської ради народних депутатів приймає спільну постанову № 278 «Про створення історико-

міськради активізувати діяльність і навіть запросити на свої засідання представників УНА. В результаті бурхливих обговорень члени вищезгаданої комісії, більшість яких дещо розгубилася в той час перед натиском вибухової сили національно-демократичного руху в Україні, перейшли на принципово відмінну від попередньої позицію — утворити на базі Києво-Могилянської академії навчальний заклад. Згодом один із керівників цієї комісії навіть заявляв публічно, що, коли він поїхав у закордонне відрядження, Брюховецький украв у нього ідею відродження Києво-Могилянської академії... Але як би там не було, у січні 1991 року комісією ухвалена «Концепція відновлення та використання історико-культурного комплексу споруд колишньої Києво-Могилянської академії». Важливими моментами в ній були такі:

1. «Комплекс споруд колишньої Києво-Могилянської академії має стати культурно-освітнім центром України, який поєднав би у собі функції вищого навчального закладу, наукового центру і історико-культурного музею-заповідника із збереженням первісної назви».

2. «Києво-Могилянська академія є вищим учбовим закладом типу вільного університету з міжнародними стандартами освіти. Передбачається, що тут готуватимуться фахівці по гуманітарному, природничому і теософському напрямках. Науковий центр зосередить свою увагу на вивченні та виданні величезної наукової спадщини академії, а також братиме участь у розробці інших актуальних програм вітчизняної науки».

3. «Кількісний склад академії становитиме не більше 500 слухачів, якісний набір здійснюватиметься на підставі відкритого конкурсу, викладання повинно вестися українською та англійською мовами. При академії передбачається створення базового середнього освітнього закладу».

Хоча в цілому ще в цій Концепції все-таки розглядалися три концептуальні можливості відродження Києво-Могилянської академії:

- центр суто українознавчих студій, своєрідний центр національної культури, включно з підготовкою студентів за цими напрямками;
- артистично-мистецький заклад, де б панував дух вільної творчості і змагання різних шкіл;
- сучасний університет.

У перших двох підходів виявилися лише, так би мовити, декларативні прихильники.

Підходи були озвучені, й по тому... Щодо третього підходу, прихильником якого я був, то відразу розпочалася праця зі створення концепції нового навчального закладу. Вона вперше була оприлюднена в червні 1991 року на X українознавчій конференції в Університеті м. Урбана-Шампейн (США, Іллінойс), які з наполегливою послідовністю ось уже два десятиліття організовує професор Дмитро Штогрин. А вже 3 липня ця концепція була подана до Верховної Ради УРСР. Коли сьогодні я перечитав її, то, чесно кажучи, найбільше був вражений одним із передбачень (виділеним тут курсивом), що висловлювалися за якісь шість тижнів до пугчу і в час, коли Україна ще не стала незалежною державою: «Один за одним виникають заманливі проекти, і аби нам тільки не забракло волі та сили, то *в майбутньому Київ знову прикрашатимуть і Золотоверхий собор Михайлівського монастиря, і Успенська церква Києво-Печерської лаври, і навіть легендарна Пирогоща*. А проте я далеко не певний, що в XXI столітті вулицями столиці незалежної європейської держави походжатимуть браві вусаті хлопці, підмітаючи асфальт шовковими шароварами і побрязкуючи скопійованими з музейних зразків шаблями. Тяжко уявити мені й майбуття українського народу поза економічно зінтегрованим світовим співтовариством — у міфічній "духовній республіці". Про такі напівкурйозні факти із сучасного українського відродження може не варто було б і згадувати, коли б дехто не надавав їм чи не найвирішальнішого, мало не стратегічного значення у виробленні нової культурної політики посттоталітарного періоду».

Сьогодні, мабуть, дивно читати такого роду збелетризовану концепцію, але то був знак тодішньої епохи, коли за філологічними фігурами ми намагалися проявляти серйозні речі, що про них було не так просто говорити, зважаючи на панування комуністичної ідеології і комуністичних інститутів влади.

Комісія з питань народної освіти і науки Верховної Ради УРСР 1 серпня 1991 року розглянула подану мною концепцію і схвалила її, надавши низку доручень і наказів, що їх, як я нині розумію, ніхто не збирався виконувати. Як вдалося домогтися підписання документа про відродження КМА, то питання іншої розвідки або навіть своєрідного напівдетективу. Але факт той, що вже 19 вересня 1991 року з'явилася розпорядження Голови Верховної

Ради України № 1570-ХІІ, в якому зазначалося: «Відновити діяльність Києво-Могилянської академії в м. Києві на її історичній території, як незалежного вищого навчального закладу, під назвою Університет Києво-Могилянська Академія».

Що ж лягло в основу тої першопочаткової концепції створення УКМА в 1991 році?

1. Новий навчальний заклад розглядався як незалежний, побудований на принципах самоврядування університет.

2. Передбачалося три цілісно взаємопов'язані напрями підготовки: гуманітарний, суспільний, природничий (людина, суспільство, природа). Це розшифровувалося таким чином: усе в світі взаємопов'язане, отож на першому з названих факультетів буде розглядатися людина з її невимірним внутрішнім світом; на другому — ті, часом невидимі, зв'язки, які вироблені суспільством і в яких ця людина живе; нарешті, на третьому людина постає як невід'ємна частка природи. Це була не випадкова позиція, її доводилося захищати найбільше, бо найпоширенішим підходом у той час було, якщо вже відроджувати КМА, то як суто гуманітарний заклад.

3. Організація навчання не на окремих факультетах, а в університеті, що було абсолютно новим словом для радянської системи освіти. Цим передбачалося взаємопроникнення факультетів та навчальних програм, прозорість кордонів між ними. Таким чином планувалося уможливити реальний перехід студентів з однієї спеціальності на іншу.

4. У зв'язку з цим і ставилося завдання проводити набір абітурієнтів у цілому до університету, тобто за однаковими критеріями, незалежно від факультету. Саме цим зумовлювалося те, що вступні випробування були однаковими для всіх абітурієнтів.

5. Прийом студентів відбувається виключно за анонімним тестуванням.

6. На навчання планувалося приймати лише осіб, які перед тим закінчили два курси в інших вищих закладах освіти.

7. Передбачалося створення системи ступеневої освіти: бакалавр, магістр, доктор наук.

8. Важливий акцент ставився на поєднанні навчального процесу з науковими дослідженнями.

9. При створенні навчальних планів передбачалося, крім обов'язкових для вивчення, до 30 % включати курси за вибором студентів, що було вибуховим революційним підходом у контексті абсолютно зарегламентованої радянської вищої школи.

10. Передбачалася можливість гнучких змін навчальних планів відповідно до вимог працедавців.

11. Викладання проводиться двома мовами — українською і англійською, які є робочими мовами в університеті.

12. В основу освітньої філософії покладено принцип вільного творчого навчання (*liberal arts education*).

13. Зважаючи на те, що концепція мала багато в чому експериментальний характер, передбачалося, що вона мусить бути максимально гнучкою, постійно враховуючи сигнали зворотного зв'язку.

14. Передбачалося створення в майбутньому цілого комплексу навчальних закладів, об'єднаних спільною освітньою концепцією і загальною ідеологією державотворення.

Найперше питання, яке тоді ставилося більшості спостерігачів, — чому не просто відроджено Києво-Могилянську академію, а створено Університет Києво-Могилянська академія? На це питання можна було дати задовільну відповідь тільки з далекої перспективи. Йшлося про започаткування комплексу навчальних закладів, що виглядало малореальним тоді, коли ще самої Академії не існувало і в реальність її відродження мало хто вірив. Проте вже 1992 року з'явився Києво-Могилянський колегіум — перший у цьому майбутньому комплексі. В 1994 році відкрився Острозький вищий колегіум. У 1996 р. — Миколаївська філія тоді вже Національного університету «Києво-Могилянська академія». До сьогодні *такий комплекс уже створено* — наші 12 колегіумів працюють у Києві, Черкасах, Запоріжжі, Феодосії в Криму, Донецьку, Тернополі, Кременці, Сіверськодононському на Луганщині, Херсоні, Рогатині й с. Рожнів на Івано-Франківщині та в Ромнах на Сумщині. Відкриваємо 2002 року нові колегіуми в Алушті (Крим) та в Тбілісі (Грузія). Всі ці заклади, за нашими планами і відповідно до першопочаткової концепції, мають утворювати комплекс «Києво-Могилянська академія», ядром якого є Національний університет. НаУКМА виступила також співзасновником Європейського колегіуму польських та українських університетів.

Істотним моментом у запропонованій в 1991 році концептуальній побудові був наголос на принципах вільного творчого навчання (*liberal arts education*), не тільки задекларований нами, але й реально запроваджений в навчальний процес. Цікаво, що під час проведеної в УКМА 1993 року конференції ЮНЕСКО, де на наше прохання ревізувалася навчальна концепція нового університету, застосування принципів вільного творчого навчання викликало особливе зацікавлення. Представники американських і канадських університетів, де переважно нині прижилися в навчальному процесі принципи *liberal arts*, доскіпливо з'ясували, які засади ми застосовуємо в цій площині, чим вони відрізняються від північноамериканської моделі. Тоді ми вибудували таку графічно-образну модель відмінностей. За всієї своєї умовності вона, якщо й не зовсім точно описує моделі, то все-таки виразно показує, в чому полягають відмінності.

Бакалаврська програма в американському університеті. Її можна уявити у вигляді великої кімнати з двома отворами. Студент входить до цієї кімнати через широкую браму і може в ній прямувати до виходу по найкоротшій лінії, а може бродити по її закутках і десять років. Він має право вертатися назад, повертати праворуч, ліворуч, зупинитися й заглиблюватися в те, що привернуло його увагу. Він справді вільний у своїх виборах (наскільки, звісно, дозволяють його фінансові можливості).

Програма спеціаліста в радянському університеті. Вона найкраще асоціюється з вузьким коридором. Студент протискується в нього і п'ять років потилиця в потилицю разом зі своїми однокурсниками долає цей прямолінійно видовжений простір з тим, щоб на виході дістати диплом про вищу освіту. Жодних можливостей зробити крок уліво чи вправо, не кажучи вже про бажання повернути назад або зупинитися. Все жорстко регламентовано, поведінка наперед розписана. Спеціалізація від першого дня вузько визначена.

Бакалаврська програма в УКМА. Її ми описували як трикутник з двома дверима. На основі вхід, і перші роки студент досить вільний у своїх уподобаннях і можливостях пошуку оптимального для себе шляху, спеціалізацію він визначає лише після другого року навчання. Поступово діапазон вибору звужується, і передбачалося, що вихід на вершині вестиме вже до магістерської програми з її досить вузькою спеціалізованістю.

Звичайно, повторю, це дуже приблизна схематична модель, яка, швидше, вияскравлює відмінності, а не описує всі деталі. Проте в цьому вона досить точна.

Корективи в запропоновану модель довелося вносити ще до вступних іспитів — ми відмовилися від вимоги закінчення двох курсів іншого вузу перед вступом до Академії, бо це набувало формальної ознаки, а не змістового навантаження.

Ще дві важливі зміни були запроваджені відразу після закінчення першого семестру, посеред навчального року. Поділ самого навчального року переінакшили — не за семестрами, а за триместрами. Це дозволило гнучкіше будувати навчальний процес і активніше запрошувати до викладання на короткі курси видатних учених як з України, так і з-за кордону. Також уже з другого триместру запроваджено стобальне рейтингове оцінювання знань і самостійної роботи студентів, що замінило собою традиційну чотирибальну систему. Ці нововведення сприймалися досить непросто, відчувався спротив як професури, так і студентів, але вони дозволили домогтися очевидної інтенсифікації навчального процесу й підвищення його якості. Але не менш важливим тут виявився урок самокритичності до власних теоретичних побудов. Найвагомим контраргументом противників двох вищеназваних нововведень було: «Але ж ми проголосили...». Нелегко було довести, що проголошене саме по собі не є самоцінним, а повинно уточнюватися з метою вдосконалення.

Важливим здобутком уже першої вступної кампанії стало усвідомлення того, що напрочуд точно було знайдено варіант іспитових випробувань для абітурієнтів — анонімні тести, однакові для всіх, але з різними профільними модулями на різних факультетах. Проте відразу постали й певні проблеми, що особливо виразно виявилися на факультеті суспільних наук, де поєднувалися три спеціальності: економіка, соціологія, історія й політологія. Оскільки профільним був один модуль (в даному разі — математика), то явно дискримінувалися вступники на майбутні спеціалізації з історії та політології. Тому кафедру історії довелося перевести на факультет гуманітарних наук і приєднати до неї політологів, які перед тим об'єднувалися із соціологами. Проте через два роки, коли студенти постали перед вибором спеціалізації, на цьому факультеті виявилася ще одна проблема — переважна більшість студентів вирішила обирати кон'юнктурно більш привабливу сьогодні спеціальність — економіка. Проте ми могли дозволити це лише в межах ліцензованого

обсягу, і тут виникли серйозні колізії. Подібне відбувалося й на факультеті гуманітарних наук, де домінував потяг до політології. Ці невідповідності викликали згодом гарячі дискусії, які засвідчили, що наша концепція вільного творчого навчання потребувала змістовних коректив — не в зміні підходів до навчальних планів, а в зміні політики вступної кампанії. Хоча оптимальний підхід було знайти непросто, ми рухалися до нього крок за кроком.

Істотні зміни сталися в 1994 році. Ми дістали статус національного закладу і відтоді іменуємося Національний університет «Киево-Могилянська академія». Була введена посада президента і запроваджено систему розподілу владних повноважень між президентом, ректором і головою Вченої ради. Це був сміливий експеримент, який показав: розподіл влади вкрай необхідний, проте шлях його впровадження вибрано неадекватно. Але про це пізніше.

Реальна орієнтація на потреби працедавця логічно привела до створення в НаУКМА першого в Україні Центру працевлаштування студентів та організації ярмарок кар'єр. Поряд із високим рівнем наданих освітніх послуг саме це сприяло тому, що випускники НаУКМА практично не мають проблем із працевлаштуванням. Більше того, на тлі явної дискредитації деяких відомих університетів НаУКМА дедалі виразніше здобував авторитет своїми випускниками¹.

НаУКМА продовжував розвиватися: в різний час відкривалися нові спеціальності — соціальна робота, інформатика, фізика, хімія, право, бізнес, журналістика, управління охороною здоров'я. Це не роз'їдало першопочаткову настанову на органічну триєдність — людина, суспільство, природа, а увиразнювало її. Принципово важливим виявилось те, що ми не згортали природничі спеціальності, незважаючи на їхню кон'юнктуру неконкурентноспроможність нині, а навпаки навіть відкривали нові. Факт, на перший погляд, парадоксальний, бо сьогодні багато хто якраз намагається закрити такі спеціальності, не розуміючи, що тим самим перетворюють себе на ущербні, набокуваті навчальні установи, де не можна вже в недалекому майбутньому буде дістати повноцінну освіту, бо сам живий світ є цілісним і підхід до освіти теж має бути таким.

У 1996 році в НаУКМА відбулося відкриття принципово нової для української освітньої системи структури — магістеріуму. Це важливо тому, що виокремлення магістерських програм в окремішню інституційну одиницю підкреслювало істотну відмінність підходів до підготовки магістрів порівняно з бакалаврами. А з відкриттям у тому ж році аспірантури й докторантури завершилося структурне оформлення концепції відродження Києво-Могилянської академії як сучасного університету. Проте тут виявилися й деякі серйозні суперечності, зумовлені як чинниками внутрішнього розвитку, так і зовнішніми обставинами, які не могли не впливати на концептуальні засади НаУКМА.

Насамперед це було пов'язане із офіційним поворотом в освітній сфері до старих радянських моделей. Нетривалий період вимушеного й суто риторичного сприйняття західних моделей ступеневої освіти (бакалавр, магістр, доктор), починаючи десь із 1997 року поступово лишався тільки в термінології. Так, з'явилося поняття магістр, проте змістовно його вирізнення не відбулося: практично, в українських університетах ніхто не може пояснити, чим реально магістр відрізняється від спеціаліста. Більше того, ступінь бакалавра набув офіційної недовершеності, й визнання повної вищої освіти стало можливим лише за одержання диплома спеціаліста. А з певного періоду ліцензію на підготовку магістрів почали давати лише після запровадження у вузі підготовки спеціалістів, і навіть тільки після того, коли сама ця програма вже мала своїх випускників. Неминуче перед нами постало питання: а що робити тим бакалаврам, які не планують здобувати ступінь магістра або й не схильні до науково-дослідної роботи, на що переважно й розрахована магістерська програма? Отож, поступово в НаУКМА почала впроваджуватися підготовка спеціалістів — фізика, інформатика, право... Те саме стосувалося ступеня кандидата наук, який зберігся в Україні і без одержання якого неможливо захищати докторську дисертацію. НаУКМА змушений був пристосовуватися до чинних в Україні норм і замість передбачуваної 1991 року триступеневої освіти перейти на п'ятиступеневу, додавши проміжні ступені спеціаліста та кандидата наук. Проте не це виявилось найпекучішою проблемою.

Нині найскладнішою є проблема інституціалізації магістерської освіти. Магістеріум НаУКМА створено як осібну структуру за прикладом *graduate school* північноамериканських

¹ Див., наприклад, *Eastern Economist*.— 2001.— Aug. 27 — Sept. 2.— P. 6.

університетів. Поява нашого Магістеріуму на освітній карті України знакова, бо саме в такий спосіб ми підкреслюємо важливість й істотну відмінність підготовки магістрів. Але тут закладена структурна суперечність побудови й підпорядкування підрозділу. Річ у тому, що він сформований за принципом, ефективним в американських університетах, де не існує факультетів за європейським зразком, а навчальний процес забезпечується департаментами, які обслуговують усі навчальні програми. У нас же залишилися факультети і, водночас, на них наклалася інша структура, по-своєму чужорідна традиційним факультетові й кафедрі. Ланка Магістеріуму ніби випадає із цілісного процесу підготовки фахівця — бакалавра і спеціаліста готують на кафедрі, потім випускники зникають на два роки з поля відповідальності кафедри, щоб повернутися, коли йдеться про аспірантуру й докторантуру. Хоча фактично кафедра все одно опосередковано несе відповідальність за підготовку магістрів. Як зняти цю суперечність? Просте рішення — передати магістерські програми на кафедри. Але воно не виявиться ефективним, оскільки призведе до нівелювання багатьох досягнень освітньої схеми, успішно запровадженої в НаУКМА (зокрема, практично унеможливить зміну спеціалізації в Магістеріумі, чим сьогодні незрідка користаються випускники бакалаврату). Тому на просте рішення ми не йдемо, а шукаємо ефективніших шляхів взаємодії всіх навчальних програм у цілісному комплексі освітньої концепції НаУКМА.

У 2000 році апогею досягла криза системи розподілу влади у структурі управління НаУКМА. Стало очевидним, що відбулося не стільки розмежування повноважень між президентом, ректором і головою Вченої ради, на що була спрямована управлінська реформа 1994 року, скільки створилося принаймні два центри управління, що призвело до дублювання й неузгодженості управлінських рішень. Тому було ліквідовано посаду ректора і Статут НаУКМА узгоджено з вимогами законодавства України про освіту. Розподіл владних повноважень тепер проходить не по лінії створення фактичного двовладдя, а шляхом надання реальних управлінських (в тому числі й фінансових) важелів віце-президентам і деканам, а до певної міри — і завідувачам кафедр. Це відбувається при підвищенні їхньої відповідальності не лише за перебіг діяльності, а також за спільний кінцевий результат.

Відкрилося й те, що комплекс Києво-Могилянської академії, в який уже входили 12 колегіумів і дві філії, у своїй другій складовій (філії) переріс себе і не піддається ефективному управлінню. Тому було відділено Острозьку філію, яка тепер є окремим університетом, а також Миколаївську філію, що стала Миколаївським державним гуманітарним університетом ім. П. Могили. Досвід доводить, що комплекс може успішно функціонувати, коли його складають рівноправні партнери, а не з'єднані зв'язком супідрядності. Нині ми працюємо над юридичним оформленням такого комплексу на нових засадах: добровільність, координація діяльності, взаємодоповнюваність.

Усі ці роки розвивався й удосконалювався процес анонімного вступного тестування при відборі студентів на бакалаврські програми. Тести поглибилися, набули стрункості й чіткості. З'ясувалися кореляційні зв'язки між модулями, що дозволило ввести вибіркові модулі. Підрахунок балів удосконалився і від абсолютних показників був переведений до відносних, рейтингових. Минулого року вперше проводився набір не на факультет у цілому, а на конкретні спеціальності. Рішення таке було небезболісним, хоч досвід цього набору показав, що воно правильне. Річ у тому, що при наборі на факультет у цілому неминуче виникали складні колізії після другого року навчання, пов'язані з нерівномірною заповнюваністю спеціальностей. Отже, декларуючи вільний вибір студентом своєї спеціалізації, ми насправді підганяли його під чинний ліцензований обсяг для НаУКМА, тим самим фактично позбавляючи студента цього права. Набір же за спеціальностями дозволив кількісно врівноважити співвідношення студентів за уподобанням, водночас залишивши за ними право переходу зі спеціальності на спеціальність, з факультету на факультет. Реформа вступного тестування продовжується, і в 2002 р. ми дозволили абітурієнтам вступати не на одну спеціальність, а відразу на дві. Якщо результати цього нововведення 2002 р. будуть стабільно успішними, то далі ми зможемо реалізувати ідею, закладену ще в першопочатковій концепції відродження КМА, — дозволити вступ на всі спеціальності одночасно, тобто вступ не стільки на факультет чи спеціальність, як вступ до університету.

Отже, якщо повернутися до того графічного образу освітньої схеми НаУКМА, що виглядав як трикутник, то він і лишився трикутником, але на його основі замість одних дверей з'явилося багато. І цього року абітурієнтам вже реально надано можливість вибрати двоє з цих дверей, а наступного року, можливо, навіть усі з них будуть відчинятися кожному —

залежно від здібностей. А на вершині цього трикутника замість одних дверей до магістеріуму відкриваються двоє — з'являється можливість також дістати кваліфікацію спеціаліста.

То чи змінилися ми за десять років? Звичайно. Але зміни першопочаткової концепції відродженої КМ А лише на неуважний погляд можуть видатися її руйнацією. Саме тому я в назві своєї доповіді вжив оксиморонне словосполучення: конструктивна деструкція. Бо немає нічого загрозливішого, ніж уперте дотримання принципів лише через те, що ми їх проголосили. Принципи повинні оцінюватися не за приналежністю, а за їхньою ефективністю, життєспроможністю. Людині природно діяти і навіть помилитися, але неприродно застигати. Non progredi est regredi. Не йти вперед — значить йти назад.

Насамкінець я хотів би ще раз повернутися в 1991 рік і знову процитувати одне речення з першопочаткової концепції відродження КМА: *«Київ знову прикрашатимуть і Золотоверхий собор Михайлівського монастиря, і Успенська церква Києво-Печерської лаври, і навіть легендарна Пирогоща»*, Мені сьогодні аж трохи моторошно стає від того передбачення. Адже про це тоді навіть мріяти якось не випало. Україна ще не була державою. Від Успенської церкви лишався уламок стіни, на місці Пирогощі ріс бур'ян, а на місці Михайлівського Золотоверхого партноменклатурщики грали в теніс. А сьогодні ці три собори прикрашають столицю незалежної держави.

Не так давно в одній з радіопередач я зробив два припущення (тоді я ще не перечитав тої концепції 1991 року): 1) у ближчі десятиліття людина зустрінеться з іншими цивілізаціями; 2) у 2015 році, коли Києво-Могилянська академія святкуватиме своє 400-річчя, президентом України буде випускник НаУКМА. Чомусь багатьох радіослухачів найбільше вразило моє перше припущення, а мені здається, що важливішим є друге. Принаймні важливішим для України. Чекати залишилося не так уже й довго... Пересвідчимося.

В. С. Брюховецький